

Hafıza Teknikleri ile Din Felsefesi

DİN FELSEFESİNİN ÖZELLİKLERİ

- Nesnel **eleştirel bir bakış açısı** ile inanç esaslarını ele alır ve sorgular.
- Yargılayıcı ya da değer koruyucu bir disiplin değildir.
- Kişilerin inancını yükseltmek gibi bir amacı yoktur.
- Dinin temel iddiaları hakkında **rasyonel(akılcı), tutarlı(çelişkisiz), açık(net), objektif(tarafsız)** ve **şumullu(kapsamlı)** bir tarzda düşünmek ve konuşmaktır.

1) Ontolojik Delil / Zihindeki Mükemmel Varlık Düşüncesi

- Ontolojik delil, zihnî bir ispat delilidir. Tanrı'nın varlığına dış dünyadan değil, **insan zihninde** var olan “**mükemmel varlık**” ya da “**zorunlu varlık**” düşüncesinden ulaşılır.
- *Saint Anselme ve Descartes* tarafından geliştirilmiştir.

Descartes,

“Nasıl oluyor da bir kavram tahlilinden gerçek bir varlığa ulaşabiliyoruz?” sorusunu cevaplariken şu çarpıcı noktaya dikkat çekmektedir.

Ona göre, “*biz Tanrı'yı düşündüğümüz için O var değildir; O var olduğu için, biz O'nu düşünüyoruz*”.

Kemal Delili (Ekmel Delili) / Mükemmellik

- Mükemmellik tasavvuru ancak kendisi mükemmel ve mutlak olan Allah'tan gelmedir.
- Bu delil ilk defa **Farabi** tarafından kullanılmıştır.
- Eksiğim ama mükemmel olmak istiyorum demek ki bu düşünceyi bana veren bir Mükemmel var.

2) Kozmolojik Delil / Âlem Delili / Evrenbilimsel Delil

- Âlemden hareket ederek Allah'a ulařmaktır.

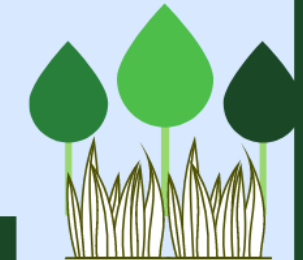
A) Hudus Delili

- Hudûs delili, evrenin yaratılmış olduğu ve her yaratılmışın da bir yaratıcıya muhtaç olduğundan hareketle Allah'ın varlığını ispata çalışan bir delildir.
- Bu âlem, yok iken **sonradan** var olmuştur. O halde, başlangıcı olmayan bir var ediciye muhtaçtır.
- Hâdis oldukları sabit olan ârâzlar, kendileriyle birleştikleri cevherlerin de hâdis olduklarının delilidir. Çünkü hâdis, ancak kendisi gibi hâdis olan cisimle birlikte olur. O halde cevher ve ârâzlardan ibaret olan bu **evren hâdistir sonradan yaratılmıştır**.
- “İnsan düşünmez mi ki, *daha önce* hiçbir şey olmadığı hâlde biz kendisini yaratmışızdır” ayeti hudûs delilinin ana fikrini ifade eder.

Hudus Delili Anahtar Kelimeler

- ✓ Sonradan var olma,
- ✓ Sonradan yaratılma,
- ✓ Daha önce hiçbir şey yokken.
- ✓ İlk defa Mutezile kullandı.

B) İmkân Delili / Yokluğu Mümkün Olan

- Zorunlu varlık varlığı kendinden olandır. (Allah'tır)
- Mümkün varlık ise kendi kendisini var edici güce sahip olmayan ve var olmak için bir başkasına ihtiyaç duyan varlıktır. Bu nedenle varlık ve yokluğu birbirine eşit olan mümkün varlığın meydana gelmesi için, onun varlığını yokluğuna tercih edecek bir gücün olması zorunludur. Çünkü mümkün olan varlıklar, kendi kendilerinin varlık sebebi olamazlar.
- Bu âlem, varlığı da yokluğu da mümkün olan bir varlıktır. Her mümkün, varlığını yokluğuna tercih eden bir kuvvete muhtaçtır. Bu âlem de, var olabilmek için böyle bir müessir kuvvete muhtaçtır. O kuvvet de bu âlemin dışında, vücudu zatından olan bir varlıktır. O da Allah'tır.

3) TELEOLOJİK DELİLLER

- İslâm düşüncesinde gaye ve nizam delili olarak bilinen teleolojik delil, temelde **evrende bir düzenin** olduğu ve bu düzendeki her varlığın belirli bir gayeye yönelik olarak yaratıldığı öncülünden hareket eder.
- Başlıkta yer alan “teleoloji” kelimesi son, amaç ve sonuç gibi anlamlar içeren Grekçe “telos” ve “logia”dan oluşmakta ve “erek-bilim” anlamına gelmektedir. Bu durumda, “teleolojik delil” de “**erek-bilimsel delil**” anlamını ifade etmektedir.

Anahtar kavramlar

- Amaç
- Düzen
- Uyum
- Ahenk
- Estetik
- Delilin diğer isimleri

- **Dini tecrübe delilinin diğer delillerden farkı nedir?**
- Özellikle kozmolojik ve teleolojik deliller, dışımızdaki dünyadan hareket ederek Tanrının varlığı fikrine ulaşmaya çalışmaktadırlar.
- Oysa bu delil, **inanan** bir varlık olarak insandan yola çıkmaktadır.
- Başka bir deyişle o, **belli bir inanç derecesinden daha üst seviyedeki bir inanç derecesine** gitmektedir.
- Tanrıdan yine Tanrıya giden bir delil' olarak bahsedilen delildir.
- Dini tecrübe başka bir kimseye aktarılamaz; tam olarak anlatılamaz. Kişiyeye özeldir.

İsbat-ı vacip

ALLAH'IN VARLIĞININ DELİLLERİ

İSBAT-İVACİP DELİLLERİ

Ontolojik Delil İçsel - Zihinsel Mükemmel Varlık Düşüncesi Anselmus

Kemal - Ekmele Delili
Farabi
Mükemmellik Tasavvuru

İlk Sebep Delili
Sina
Felsefesinde yer alır
Sebebi olmayan tek varlık
Tanrı

Kozmolojik / Alem Delili Kainatla ilgili

Hudus Delili
Alemin Sonradan Yaratılması

İmkan Delili
Alemin Varlığı/Yokluğu
Mümkün

Teleolojik Deliller Alemin Düzeni - Amacı - Uyumu - Ahengi Diğer isimleri Gaye - Nizam - Hikmet - İnayet - İtkan

İhtira (İcat Delili)
Alemin faydaları Allah'ın
icadıdır
İbn Rüşd kullanır

Hikmet, Lütuf ve İnayet Delili
İçerik Aynı
İbn Rüşd kullanır

Modern Deliller

Dini Tecrübe Delili
İnsanın şahsi tecrübesiyle
yaşadığı şeylerdir.

Ahlak Delili
Kant
En yüksek ahlaki iyiliğe
ulaşmak için Tanrı var
olmalıdır

Dikkat

- Soru sadece hudus delilini istiyorsa şıklarda imkan delili, imkan delilini istiyorsa şıklarda hudus delili olmamalıdır.
- Eğer soruda deliller peşi sıra sıralanmışsa, hepsinin anahtar kavramını vermek zorundadır.
- Ösym hudus delilini birçok defa tek başına sormuşken, imkan delilini hiçbir zaman tek başına sormamıştır.
- Kainattan/alemden yola çıkarak verilen paragraflardan eğer bu delillerin anahtar kavramları verilmediyse hudus, imkan ve gaye delili çıkarılabilir.

Panteizm – Herşey Tanrıdır

- Her şeyin Tanrı olduğu yani Tanrıyla kâinatın tek ve aynı cevher (öz) olduğu fikrini ifade eder. Bu düşünceye göre Tanrı ile evren **özdeş**tir, içkindir.
- Var olan her şey tanrının farklı tezahürleridir. Bir birlik oluşturur ve bu birlik Tanrı'dır.
- Gerçek anlamda yaratan ve yaratılan ayırımından bahsedilemez. Böylece dinlerin üzerinde durduğu ibadet, iyilik, kötülük, günah, sevap gibi önemli kavramların içi boşalmaktadır.
- Panteizmin Batı düşüncesindeki en sistematik savunucusu **Spinoza**'dır. Spinoza'ya göre bu tek cevhere Tanrı veya tabiat demek arasında bir fark yoktur. Ona göre Tanrı, özünden kaynaklanan bir zorunlulukla eylemde bulunmaktadır; bu durumda her şeyin Tanrı'dan zorunlu olarak çıktığı, Tanrı ile evrenin özdeş olduğu ortaya çıkmaktadır.
- Büyük dinlerin hemen hepsinde, ulaşılması ve bir hayat modeli olarak yaşanması telkin edilen mistik duygu ve düşüncelerin, panteist düşünce izleri taşıdıkları görülmektedir. İslam'da "**vahdet-i vücud**" bunun tipik bir örneğidir. Vahdet-i vücud, yaratan-yaratılan ayırımına tam anlamıyla bağlı kalınmasına rağmen, derûnî ve mistik duyguda varlığın birliği tecrübe edilip yaratan-yaratılan, inanan-inanılan ayırımının ortadan kalktığını dile getirmektedir.

PANTE-İZM / SPİN OZA

Tanrı ile evren özdeştir, içkindir.
Herşey Tanrı'dır.
En sistematik savunucusu Spinoza'dır.

"PANTEN kullan OZA-N"

dikab.dhbt.kodlama
dhbt.dkab.kodlama

FURKAN PALABIYIK

PAN-EN-TEİZM – Her şey Tanrı'dadır

- Bu düşünce, klasik teizme muhalefet olarak ortaya çıkmıştır.
- **Alfred North Whitehead** tarafından ileri sürülmüştür. Ona göre “Dünya, Tanrı'nın bedenidir” sözü, bu ilişkiyi özetlemektedir.
- Bu düşünceye göre **Tanrı hem içkin, hem de aşkındır.**
- ***Tanrı evreni içerir fakat onunla özdeş değildir.***
- Panteizm her şey Tanrı'dır derken; Panenteizm her şey Tanrı'dadır anlayışındadır.
- Tanrı âdeta iki boyutlu ve iki bölgeli bir varlık olduğu tasavvur edilmektedir.
- Panenteizme göre Tanrı hem değişmeyen hem de değişendir. Hem mutlak hem izafidir. Hem aşkın hem de içkindir. Hem sınırlı hem de sınırsızdır. Bu tanrı tasavvuru, “**çift kutuplu teizm**”, “**diyalektik teizm**” veya “**süreç teizmi**” gibi adlarla da anılır.
- Panenteizmin ortaya çıkışında deizm ve panteizm tasavvurları etkilidir.
- **Nort Whitehead**, panenteizmi savunan düşünürdür.

Kod: Tanrı **EN** tepede

FARKLAR

PANTEİZM

- Her şey tanrıdır.
- Tanrı ve evren özdeştir.
- Her şey Tanrı'nın farklı bir tezahürleridir.
- Tanrı alemde içkindir.

PANENTEİZM

- Her şey tanrıdadır.
- Evren ve Tanrı farklıdır.
- Her şey Tanrı'dan oluşmuştur.
- Hem aşkın hem de içkindir.

WHITEHEAD / PANENTEİZM

"EN BEYAZI BENDE"

dikab.dhbt.kodlama
dhbt.dkab.kodlama

FURKAN PALABIYIK

Agnostisizm – Bilinemezlik – La Edri

- Terimi **ilk** defa İngiliz bilim adamı **Thomas Henry Huxley** kullanmıştır.
- **Tanrı'nın varlığının bilinemeyeceğini** ve kanıtlanamayacağını savunan anlayıştır.
- Bütün dinlere ve inançlara **şüpheyle** yaklaşılır.
- **Spencer**'da agnostik düşünürlerdendir.
- Bu öğretiyi benimseyen kişi yani agnostik, Tanrı'nın varlığına inanan teisti veya O'nun yokluğuna inanan ateisti, kolayca inanabilen **safdil kişiler**, kendisini de bir "**aydın**" olarak görür.
- Agnostik ne teisttir ne de ateisttir.

Tasavvurlar

Teizm / Monoteizm

Teosentrik / Tek Tanrı

İlahi dinler

Politeizm

Çoktanrıcılık - Hinduizm

Henoteizm

Çoktanrıcılık biri başkan

Şintoizm / Amaterasu

Düalizm

İki Tanrı - İrani Dinler

Deizm

Emekli Tanrı

Agnostisizm

Tanrı'nın varlığı bilinemez

La Edri ???

dikab.dhbt.kodlama

dhbt.dkab.kodlama

FURKAN PALABIYIK

Filozoflar ve Temsil Ettikleri Görüşler

Spinoza	Panteist
H.Spencer	Agnostik
A.North Whitehead	Panenteist
Voltaire	Deist
Max Müller	Henoteizm
Sartre	Ateizm

2- TEODİSE (Tanrı'nın âdil oluşu) (KÖTÜLÜK / ŞER PROBLEMİ)

- Şer meselesi düşünce tarihinde “teodise” (Tanrı'nın âdilliği) kavramı çerçevesinde tartışılmıştır. İlk kez kullanan **Leibniz** olmuştur.
- Konunun problem oluşu başlıca şu sorulardan kaynaklanmaktadır:
  - ❖ Kötülük ve üzüntü veren bazı durumlar var olduğuna göre bunlarla iyilik kaynağı, bilgisi ve kudreti sınırsız Tanrı inancı nasıl bağdaştırılır?
  - ❖ Eğer Tanrı kötülüğü isteyerek yarattıysa bu O'nun adaletinden kuşku duyulmasına yol açmaz mı?
  - ❖ İstemediği halde kötülük varsa bu da O'nun kötülüğü gidermeye gücünün yetmediği, **kudretinin sınırlı** olduğu anlamına gelmez mi?
  - ❖ Bu tür sorular şer konusunda kötümser düşünenler tarafından ileri sürülmüş, **agnostisizm, şüphecilik ve ateizmin** en önemli dayanaklarından birini meydana getirmiştir.

Önermeler;

- -Tanrı olsaydı tanımı gereği hiçbir kötülüğe izin vermezdi.
- -Alemde kötülüğün varlığı inkar edilemeyecek şekilde açıktır.
- -O halde Tanrı olmamalıdır.

- İyimser düşünenler ise tek tek olaylar yerine varlığa **bütüncül** bir açıdan bakıldığında kötülük gibi görünen durumların
- ❖ küllî düzen içinde **iyilik** olduğunun anlaşılacağını,
- ❖ dolayısıyla kötülüğün gerçekte **varlığından söz edilemeyeceğini**,
- ❖ **iyiliğin asıl**, kötülüğün ârizî olduğunu,
- ❖ iyiliğe nisbetle daha az olan kötülüğün evrenin sistemini tamamlaması açısından yerinde ve anlamlı olduğunu söylemişlerdir.
- ❖ Başka bir yoruma göre eşya zıtlarıyla bilinir. Nitekim çirkinlik olmasa güzelliğin, yanlışlık olmasa gerçeğin farkına varılamaz.
- Bunun gibi iyiliğin varlığı ve değeri de iyiliğe göre daha sınırlı olan kötülüğün varlığıyla anlaşılmaktadır.
- Sonuçta kötülük problemi Tanrı'nın âdilliğine de ilminin ve kudretinin sınırsızlığına da halel getirmez.

Gazali Yorumu – En iyisi seçildi

- Allah'ın bu dünyada hayır ve şer, nimet ve sıkıntı şeklinde kulları arasında taksim ettiği her şey tamamen adalete uygun olup haksızlık söz konusu değildir.
- İmkân alanında Allah'ın âleme verdiği düzenden daha güzeli, daha tamı ve daha mükemmeli yoktur.
- Eğer aksi vârit olsaydı, yani Allah'ın gücü yettiği halde nimetlerini tutup fiilen ikramda bulunmasaydı bu yaptığı cimrilik ve zulüm olur, cömertliğe ve adalete aykırı düşerdi; eğer vermeye gücü yetmeseydi o takdirde âcizlik söz konusu olurdu ki bu da ulûhiyyetle çelişirdi.
- Gazzâlî yetkinlik ve eksikliğin birbiriyle bağlantılı olduğunu, yetkinliğin ancak eksikliğin varlığıyla bilinebileceğini, hayır-şer ilişkisinin bu çerçevede düşünülmesi gerektiğini belirtmekte, bütün bunların geri çevrilemeyen ve karşı konulamayan ilâhî meşîete bağlı olduğunu, bundan ötesinin ifşa edilmesi câiz olmayan kader sırrına girdiğini söylemektedir.
- Bu iyimser yaklaşımını **“İmkân alanında bu âlemin biçiminden daha hârika, daha güzel tertipte ve daha mükemmel yaratılışa olanı yoktur”** şeklinde dile getirmiştir.

- Kötülük imtihan içindir.
- Kötülük insan eseridir.
- Dünya hayatının gereğidir.
- Varlığı izafidir.
- Kötülük ve iyilik dengelidir.

DIŐKI

var

KA 

DıŐlayıcılık

- Tamamen dıŐlama
- Biz tamamen dođruyuz siz tamamen yanlış
- Biz 100 puan siz 0

Kapsayıcılık

- Kısmi dıŐlama, kurtarmayı kapsama
- Biz tamamen dođruyuz ama sizi de kurtarabiliriz
- Biz 100 puan siz 50

ođulculuk

- Herkes kurtarabilir
- Hepiniz kurtarıcısınız tamam
- Hepimiz 100 puanız dostlar

1) Mantıkçı Pozitivizm ve Din Dili (Doğrulanabilirlik İlkesi) / Din Akıldışı

Felsefenin bilimsellik kazanması için uğraş veren Mantıkçı Pozitivistler, ***dogmatik tüm düşüncelerin felsefeden atılması, deneye konu olmayan tüm veri ve iddiaların anlamsız kabul edilmesi*** gerektiğini ileri sürüyorlardı.

Doğrulanabilirlik ilkesi deneye ve gözleme dayanmayan ifadelerin anlamsız olacağına belirlenmesinde kriter olmuş ve bu kriter çerçevesinde Mantıkçı Pozitivistlerce Tanrı hakkında konuşmak anlamsız sayılmıştır.

Doğrulanabilirlik İlkesi, Schlick ve Rudolf Carnap (1891-1970) tarafından farklı biçimde fakat ortak bir gaye çerçevesinde ortaya konmuş, ilkeye son şekli ise **Alfred Jules Ayer** (1910-1989) tarafından verilmiştir.

Kod: **AAAYYYYEEER DOĞRU** DEĞİLMİŞ

Kod: **Deney** yapalım bakalım **doğru** mu

2) Yanlışlanabilirlik İlkesi / Doğrulanabilirlikten ilham / Din Akıldışı – Mantıksal tutarlılık yok

İlkenin din diline uyarlanması **Antony Flew** tarafından gerçekleştirilmiştir.

Flew, sırasıyla **bahçe meseli** ve **Tanrı'nın sevgisinin anlamı** ile ilgili sorun olmak üzere iki farklı örnek vermiştir.

Bu ilkeye göre, bir önerme ya da teorinin hangi şartlarda yanlış olacağını ya da yanlışlanabileceğini bilemiyorsak o takdirde bu önerme ya da teori anlamsızdır.

Yani lehinde ya da aleyhinde olgusal-tecrübi deliller getiremiyorsak anlamsızdır.

Yanlışlama ilkesi de farklı içeriğe sahip, farklı türdeki bilgilerin aynı metotla değerlendirilmesinin yanlış olduğundan hareketle eleştirilmiştir.

Din dilinde mantıksal tutarsızlıklar olabilmektedir.

Herşeye cevap veriyorsa nasıl yanlışlayabiliriz?
Dini olgular yanlışlanamaz.

Dini hükümler bize yeni bir şey katmayan, bilişsel içerikten yoksun hükümlerdir.

Yanlışlanabilirlik ilkesini

Bahçe Meseli

Flew, yanlışlanabilirlik ilkesini *din diline uyarlama ve din dilindeki ifadelerin anlamlı birer önerme olamayacaklarını gösterme* adına bahçe meselinden istifade etmiştir.

“İki gezgin balta girmemiş ormanda açık bir alanda birçok çiçek ve otların yetiştiğini görmüşler. Gezginlerden biri şöyle demiş; ‘Buraya bakan bir bahçıvan olmalı’, diğer gezgin itiraz ederek; ‘Bir bahçıvan yok’ demiş.’

Gezginler çadır kurup bahçeyi izlemeye başlamışlar. Fakat bahçıvan görmemişler. ‘Belki de bahçıvan görünmezdir.’ Bahçenin etrafına dikenli teller çevirmiş ve elektrik vermişler. Kan tazısıyla(bloodhound) sırayla devriye gezmeye başlamışlar.

Bahçeye girmeye çalışıp elektrik tutmasıyla feryat eden biri de duyulmamış. Tellerde görünmez birinin tırmandığını gösterecek emare de yokmuş. Kan tazıları da hiç ses çıkarmamışlar. Fakat inanan henüz ikna olmamıştır. ‘Bir bahçıvan var ama o; görünmez, dokunulmaz, elektrik tutulmasına karşı duyarsız, öyle bir bahçıvan ki sevdiği bahçeye gizlice gelir, sesi ve kokusu da yoktur’ demiş.

Tüm bunlara karşı inanmayan ümidini yitirerek, ‘Ama senin başlangıçtaki iddiandan ne kaldı?’ demiş. Görünmez, dokunulmaz, akla sığmaz (eternally elusive), bahçıvanın, hayali ya da hiç olmayan bir bahçıvandan farkı nedir?’ ”(Flew, *Theology and Falsification*, 1986, s. 13)

Yanlışlanabilirlik ilkesini

Tanrı insanları sever Meseli

Flew'un diğeri örneği '**Tanrı insanları sever**' ifadesinin yanlışlanabilirliğinin araştırılması üzerinedir. Flew'a göre '**Tanrı insanları sever**' denildiğinde bu durumun aksini ortaya koyacak yani bu ifadeyi **yanlışlayacak bir şey bulunmaz**.

Tanrı insanları bir babanın çocuğunu sevdiği gibi sever diyorsak eğer, çocuk hastalandığında bir baba doğal olarak onun bu durumuna üzölür ve onun iyileşmesi için gücü ölçüsünde çabalar. Oysa Tanrı benzer durumlar ve daha fazlası karşısında hiç tepki vermez. Bu noktadaki itirazlara imancı bir kişi, Tanrı'nın sevgisinin başka türlü bir sevgi olduğunu ileri sürerek cevap vermeye çalışır. Flew böyle bir cevabın özünde içeriksiz olduğunu, dolayısıyla bu tür yaklaşımların Tanrı'nın sevgisini ortaya koyma ve garanti altına alma noktasında hiçbir fonksiyonunun olmadığını ileri sürer.(Flew, Theology and Falsification, 1986, s. 15).

Her iki örnekte Flew'un göstermeye çalıştığı "varsayımsal bir iddianın inkâr ettiği hiçbir şey yoksa, iddia ettiği bir şey de yoktur"(Flew, Theology and Falsification, 1986, s. 15) çıkarımıdır.

Bahçe meselinde inanan kişinin iddiasını ispat edecek veya çürütecek herhangi bir şey yoktur. Çünkü ileri sürölen her yanlışlayıcı ifadeyi dışta tutmak adına, inanan tarafından başka bir iddia ortaya atılmaktadır.

Wittgenstein ve Dil Oyunları / “Dilin anlamı kullanıldığı bağlama göredir”

Wittgenstein, dilin ve kelimelerin anlamı üzerinde değil de kullanımları üzerinde durmaktadır.

“Din dili” teorisine göre *“eğer belli sözcüklerin ne anlama geldiklerini anlamak istiyorsak, yaşamın aktüel akışı içinde onların nasıl kullanıldıklarını göz önüne getirmeliyiz. Bu konuda dinsel konuşma biçimleri de istisna oluşturmazlar; onlar da bir yaşam biçimiyle olan ilişkileri içinde anlamlarını kazanırlar.”* (Wittgenstein, 1998: 21).

Öyleyse “din dili”ni anlamak için onun öğrenildiği ve kullanıldığı durumları bilmemiz gerekmektedir.

Onu tam anlamıyla değerlendirebilmek ancak kendi dünyası içinde, yani dini geleneğe sahip olan bir cemaat ya da toplumun takip ettiği davranış ve hayat tarzı içinde, orada oynadığı fonksiyonu iyi anlamaktan geçer.

Aynı şekilde bir dini, ya da dinsel bir söylemi anlayabilmemiz için, bu dinin yaşandığı ve dolayısıyla da bu dinsel söylemin kullanıldığı toplumun hayat formlarını incelemeliyiz. Zaten yaşam biçimleri ile ilgili bu öğretisi, 'oyun' sözcüğünün içeriğinde de bulunmaktadır.

3 – A) Linguistik/Dilbilim Tahliller ve Din Dili

Linguistik, dili bir sistem olarak gören ve niteliğini, yapısını, birimlerini ve dönüşümlerini inceleyen bilim dalıdır.

Wittgenstein'in ameli hayat teorisinin alt dalı sayılabilir.

Bir kelime ve hüküm nasıl, niçin ve nerede kullanıldığına göre değişmektedir.

Ahirete iman inanan için olumludur, inanmayan için olumsuzdur.

Hükümler görecelidir.

Doğrulama ve yanlışlama ilkesine, literal anlama(aslına uygun) durumuna karşıdır.

4) Eskatolojik Doğrulama / Bu dünyada deneylenemez. Delili öteki dünyada olacaktır

Din Dili Rasyonel Biçimde Açıklanabilir

Din dilini, dini tecrübe sayesinde “doğrulama ilkesi”ne uygun bir dini doktrin şeklinde yeniden formüle etme imkânını arayan **Hick**, teolojik söylemin mantığının pratik açıdan bu dünyada doğrulanamaz olsa bile olgusal bir anlamı olduğunu savunur.

Sorunu çözmeye izin veren unsurlar sadece ölümden sonra bilinebilir.

Eskatolojik doğrulama dendiğinde, doğrusu, akla ilk gelen isim **John Hick**'tir.

“Eğer ahiretteki hayat gerçekse, Tanrı'nın Krallığındaki hayatın tecrübesi (belki de vizyonun gerçekleşmesiyle mutlu kılan tecrübesine bağlı tecrübe), Tanrı'ya imanı doğrulamaya yeter”

Tanrı'nın varlığı bu dünyada imanın konusudur, öteki dünyada bilginin konusu olacaktır.

Mantıkçı Pozitivizm ve Din Dili

- Doğrulanabilirlik İlkesi
- Mantıkçı Pozitivizm
- Din Akıldışı
- Deneye konu değilse din akıl dışıdır.

Yanlışlanabilirlik İlkesi

- Doğrulanabilirlikten ilham
- Din Akıldışı
- Mantıksal tutarlılık yok
- Bir teori yanlışlığı ispat edilinceye kadar kabul edilmelidir.
- İman eden birisini yanlışlayamazsınız, sürekli bir hikmet arar.
- **Bahçe meseli**
- **Tanrı İnsanları sever meseli**

Wittgenstein ve Dil Oyunları

- Dilin anlamı kullanıldığı bağlama göredir
- Ameli Hayat ve Din Dili
- Din Dili Kendi İçinde Tutarlı
- **Anlam malzeme çantası**

Linguistik ve Din Dili

- **Dilbilim Tahliller**
- Bir kelime ve hüküm nasıl, niçin ve nerede kullanıldığına göre değişir

İndirgemeci dil

- Din dili ahlak amaçlı bir söylemdir
- Kant - **Braithwaite**

Eskatolojik Doğrulama

- **Bu dünyada deneylemez. Delili öteki dünyada olacaktır.**
- **John Hick**

Tenzihi Din Dili

- **Olumsuzlama**
- Tanrı'nın günlük dil ile tanımlanması mümkün değildir.
- Onun ne olmadığını söyleyebiliriz.

AKILCILIK (RASYONALİZM)

- **Alvin Plantinga**
- Delil olmaksızın bir inanca sahip olunur ama delil lazımdır.

KATI AKILCILIK (DELİLCİLİK)

- **Clifford – Gemi**
- İnsanlar yeterli delil olmadan bir inanca sahip olamaz.

Fideizm (İmancılık)

- **Wittgenstein - 'Dil Oyunları' teorisi**
- İmanı akılla bağdaştırmak mantıksızdır.
- İman, kalp ile olur.

Eleştirel Akılcılık

- Deliller kesin olamaz ama delilsiz de inanma
- Katı akılcılık(delil) ile fideizm(kalp) arasında

Fideizm

İman akıl ile değil kalp ile olur.

dikab.dhbt.kodlama
dhbt.dkab.kodlama

FURKAN PALABIYIK